

■ *La classificació de la música: un problema no resolt*

per Lluís Bagunyà *

Les especials característiques de la música, junt amb la varietat de tipus de document que la tracten o la contenen, fan que encara no hi hagi una solució satisfactòria ni generalment aplicada en la seva classificació. Les classificacions existents, generals o específiques, no són prou adequades i, per això, s'hi donen solucions particulars, com la d'enregistraments sonors de les biblioteques-fonoteques de la Ville de Paris, de recent implantació a les biblioteques populars catalanes, i es fan propostes homogènies que tenen en compte tot tipus de material, com la del Conservatori Superior Nacional de Música de Lió.

El tractament de la música en els sistemes de classificació topa, com és sabut, amb el mateix problema que la literatura i és que ambdues són alhora *objecte* i *subjecte* de classificació. És a dir, que tant l'una com l'altra ens proporcionen obres que cal classificar, però també estudis sobre aquestes obres literàries o musicals.

El tractament de la literatura, però, no deixa de ser una anècdota i el fet que esmentava, una curiositat, ja que el suport corrent de la literatura és el paper imprès i el sistema d'escriptura, els formats i les dimensions són els mateixos tant per a la literatura pràctica, com per a la teòrica.

La música i la literatura musical, que així anomenaré des d'ara els escrits sobre música seguint la terminologia generalitzada en altres llengües, podríem dir que tenen en conjunt tres maneres principals de presentar-se: la lletra impresa (com és el cas de la literatura musical i dels llibrets o textos d'obres musicals), la música impresa i, finalment, els enregistraments sonors.

* Bibliotecari. Centre de Documentació Musical. Generalitat de Catalunya. Barcelona.

Mentre que, per una banda, no es necessita cap coneixement previ per a escoltar un enregistrament sonor, per la qual cosa tenen un èxit increïble a les biblioteques públiques, i la lectura de la literatura musical no presenta més dificultats que la d'altres ciències, en canvi, la comprensió de la música impresa comporta un nivell de preparació prèvia. Paradoxalment, com diu Agostina Zecca Laterza,¹ l'accés de l'oient a l'enregistrament sonor és, per tant, certament més semblant a l'accés al llibre de literatura musical que no pas a la música en partitura.

Des d'un altre punt de vista, podríem dir que tant música impresa com enregistraments són objectes musicals, de la mateixa manera que una aquarel·la és un objecte pictòric, i que poden i han de ser posats a l'abast del públic en col·leccions de lliure accés, contràriament al que passa amb l'esmentada aquarel·la; però hom no pot oblidar el detall fonamental que la música impresa necessita l'executant per a esdevenir so i l'enregistrament sonor ja conté aquest so i això ens permet de disposar dels executants quan volem.

No és, amb tot, la diferència de suport la que fa que les necessitats de classificació siguin sovint contraposades, sinó més específicament que la demanda del públic potencial de literatura musical es basa principalment en el concepte de compositor, mentre que les necessitats de l'«usuari» de música impresa són les de l'executant, és a dir, amb un èmfasi absolut en la combinació instrumental i/o vocal que n'ha de fer l'audició. A un clarinetista, li interessa de tenir juntes totes les obres disponibles per al seu instrument i, si busca l'obra d'un compositor determinat, ja pot recórrer al catàleg d'autors. Qui vulgui conèixer la biografia o els procediments compositius d'aquest mateix músic haurà d'anar a cercar-lo, en canvi, com a matèria.

Els enregistraments sonors, per la seva banda, tenen el mal costum de contenir més d'una obra i la majoria de vegades ens trobem que, tot seguint el símil emprat per Gordon Stevenson,² no hem de classificar monografies, sinó «relligats amb». Si, quan parlem de classificació per als impresos, podem tenir la imatge que un esquema de classificació ens pot proporcionar una signatura topogràfica i possiblement significativa per a l'iniciat, això no és possible en el cas dels enregistraments considerats com a unitat física, ja que la notació adequada a una de les obres la majoria de vegades no correspon a la de les altres del mateix document sonor.

Molts bibliotecaris pensen per això que els enregistraments es resisteixen a una classificació acurada i és un fet innegable que les necessitats de classificació, sobretot en biblioteques de lliure accés, són molt diferents de les dels seus companys impresos.

Aquesta heterogeneïtat de suports i d'objectius fa que les solucions quant a l'arranjament als prestatges o bucs i als sistemes de classificació siguin d'allò

¹ AGOSTINA ZECCA LATERZA: *Classificazione e musica. Associazione Italiana di Biblioteche. Bollettino*. Anno XXIV, núm. 2/3 (abril/setembre 1984), p. 179-184.

² SORDON STEVENSON: *Classification chaos. Library Journal*, October, 15, 1963. Reimprès a *Reader in music librarianship* / ed. by Carol June Bradley. Washington D.C., Microcard, 1973. p. 274-278.

més variat. I aquesta complexitat, junt amb la consideració d'articles de luxe de què gaudeixen els enregistraments sonors, també ha fet que sovint les biblioteques hagin posposat d'encarar l'organització de la seva secció de música amb tot tipus de suport i que les administracions públiques d'arreu hagin trigat, si és que ho han fet, d'establir decididament i coherentment una planificació de les biblioteques musicals o de mediateques.

En el camp de la música, encara no hi ha a hores d'ara cap sistema de classificació amb una difusió general que sigui aplicable a tots els tipus de documents. La introducció cada cop més sovintejada dels enregistraments sonors i de materials àudio-visuals ha provocat una agudització de les incongruències dels esquemes existents aplicats a la pràctica.

Hem d'entendre que, a més de les peculiaritats ja esmentades, la música comporta una gran quantitat de facetes a tenir en compte. Pel que fa a la literatura musical i a la música impresa, Brian Redfern³ les resumeix així:

Facetes en literatura i música

- 1-Compositors (Verdi)
- 2-Instruments (orgue)
- 3-Dimensions del conjunt (quartet)
- 4-Formes
 - majors (concerts)
 - menors (binàries)

Facetes en literatura i possiblement en música

- 5-Caràcter musical (música de pel·lícules)
- 6-Espai (França)
- 7-Temps (Barroc)

Facetes en la literatura i poc probables en música

- 8-Elements (harmonia)
- 9-Tècniques (orquestració)
- 10-Teoria (estètica)
- 11-Formes de presentació (catàlegs)
- 12-Relacions amb altres matèries (arquitectura de les sales de concert)

Filant una mica més prim, podríem afegir-hi la indicació de la llengua al costat del lloc i època de composició, tal com recomanava per a la música vocal Jordi Rubió⁴ molt encertadament.

Els enregistraments sonors no hi afegeixen cap faceta diferent i pràcticament hi són d'aplicació totes les de la llista anterior referides a la música impresa,

³ BRIAN REDFERN: *Organising music in libraries*, 2a ed., London, Bingley, 1978-1979. Vol. 1, p. 22.

⁴ *Classificació Decimal: adaptació per a les biblioteques catalanes* / dirigida per JORDI RUBIÓ, 4a. ed. Barcelona, Teide, 1982. p. 146.

però amb la complexitat que les d'espai i temps poden no referir-se solament als de la composició, sinó també als de l'execució.

Un sistema de classificació exhaustiu i adequat ha de poder reflectir en la seva notació totes aquestes facetes, donar-ne un ordre de citació coherent i, tanmateix, permetre que la signatura sigui tan curta com convingui a unes necessitats determinades, posem per cas l'arranjament als prestatges d'una biblioteca no especialitzada, tot mantenint aquesta coherència.

■ CLASSIFICACIONS ESPECIALS PER A LA MÚSICA

Un breu repàs als tipus de classificació ens porta, en primer lloc, als esquemes especials per a la música, aïllada de qualsevol altre camp de coneixement. Són esquemes elaborats a partir d'un sentiment d'insatisfacció per les insuficiències i defectes de les classificacions d'abast universal.

N'hi ha que estructuraven un esquema només per a la música impresa sola, com fóra el cas de la Dickinson, els esquemes d'ús a biblioteques especialitzades com la de la biblioteca musical de la ciutat de Leipzig o els esquemes més concrets per a la música orquestral o de cambra dels catàlegs de la biblioteca musical de la BBC o del *Kammermusik-Katalog* d'Altmann.

En altres casos, només són d'aplicació a la literatura musical com la del RILM Abstracts, del qual vull fer menció especial. RILM respon a les sigles del *Répertoire International de Littérature Musicale* i va estructurar aquest esquema per a la publicació dels seus butlletins.

S'organitza només en capítols amplis del 01 al 99 i hi queden alguns números buits, encara que molt pocs. No és evidentment cap classificació pensada per a un ús pràctic en una biblioteca, com hem vist, però, amb tot, donat l'abast internacional i l'objectiu no qüestionat que arribi a ser una publicació el més exhaustiva possible, aquest esquema ha estat motiu de força discussions en els darrers anys dins del Grup de Treball de Classificació de la Internacional Association of Music Libraries.

Pràcticament no ha sofert cap canvi des de la seva aparició l'any 1967 i, només davant del considerable augment de literatura en el camp de l'etnomusicologia i, sobretot, en els estudis sobre cultures musicals no occidentals, s'hi ha afegit fins ara el núm. 19 per als estudis que inclouen la història i l'etnografia musicals.

Els números 22 al 29, referents als períodes històrics, s'anomenaven al començament pels noms dels grans períodes de la música culta occidental: Antiguitat, Barroc, Romanticisme... Actualment, encara que aquesta denominació s'hi manté entre parèntesi, la subdivisió és purament cronològica.

22 Fins ca. 500 (Antiguitat)

23 Fins ca. 1400 (Edat Mitjana)

24 Fins ca. 1600 (Renaixement)

25 Fins ca. 1750 (Barroc)

- 26 Fins ca. 1825 (Classicisme i Preclassicisme)
- 27 Fins ca. 1910 (Romanticisme i Postromanticisme)
- 28 Segle XX (història)
- 29 Segle XX (vida musical)

Amb tot, l'estructura és la mateixa i els musicòlegs i bibliotecaris de música orientals, sobretot japonesos, estan fent pressions perquè aquestes subdivisions cronològiques siguin simplement per segles, ja que els períodes estilístics que reflecteixen no tenen cap sentit a les músiques de tradició no occidental. Barry S. Brook,⁵ responsable en gran mesura del projecte RILM, va publicar el 1986 unes propostes de revisió que, pel que fa a les subdivisions històriques, permeten una flexibilitat molt més gran, alhora que ja no fa cap menció de cap estil.

- 22 Fins ca. 600
- 23 De ca. 600 a ca. 1400
- 24 De ca. 1400 a ca. 1600
- 25 De ca. 1600 a ca. 1750
- 26 De (ca. 1730) ca. 1750 a ca. 1825
- 27 De (ca. 1800) ca. 1825 a ca. 1900
- 28 De ca. 1900 a ca. 2000, història
- 29 De ca. 1900 a ca. 2000, vida musical

Si aquesta proposta de revisió és acceptada, l'aplicació de l'esquema podrà tenir realment una aplicació a totes les cultures, ja que a més les músiques tradicionals ja queden expressades amb molta claredat del 30 al 37. Quan els escrits sobre el jazz, el rock i la resta de músiques populars augmentin, caldrà sens dubte ampliar el seu espectre, fins ara localitzats només al 39.

Uns altres tipus de classificacions especials són els que sí que contemplen el tractament tant de la música impresa com de la literatura musical, encara que no inclouen els enregistraments. D'aquest tipus, cal fer menció especial de la *British Catalogue of Music Classification*, publicada el 1960 per Eric J. Coates. Té una notació alfabètica i està basada en els principis de la *Colon Classification* de Ranganathan i és, per tant, molt facetada. Per aquesta raó, per bé que l'esquema va ser pensat per al camp de la música de la *British National Bibliography*, qualsevol classificador pot fer-ne ús segons les seves pròpies necessitats. A més, com que la notació no vol expressar res, ni vol indicar jerarquies ni altres relacions entre els diversos camps, fóra fàcil d'introduir-hi noves matèries quan calgués.

Malgrat els aplaudiments que rebé la seva publicació i que és potser la classificació més coherent en aquest terreny, no ha estat mai utilitzada en biblioteques d'accés públic i, de l'any 1982 ençà, ja tampoc la utilitza el *British Catalogue of Music*.

Tots aquest tipus d'organització tancada de la música són esquemes que a hores d'ara crec que no tenen cap futur a les biblioteques, a menys que es creessin

⁵ BARRY S. BROOK: «RILM classification - suggested revisions». *Fontes Artis Musicae*, núm 33/1, gener-març 1986, p. 73-74.

xarxes internacionals fortes especialitzades en música, però la centralització dels serveis de catalogació i classificació té una tendència general a un criteri de concentració geogràfica, cosa lògica, d'altra banda, ja que les administracions públiques tenen àmbits geogràfics d'actuació, així com els pressupostos que apliquen i la legislació que instrumenten.

■ CLASSIFICACIONS D'ENREGISTRAMENTS SONORS

Hi ha classificacions que posen l'èmfasi en el tipus de material diferencial i, per tant, només són d'aplicació a la música impresa o als enregistraments sonors. He esmentat ja els esquemes només per a la música impresa, donat que en aquest cas subjecte i matèria coincideixen.

Cal parlar, doncs, en aquest apartat, de les classificacions específiques per als enregistraments sonors. No són, doncs, especials per a la música que, per bé que és el camp més contingut en els documents sonors, no és l'únic.

El terreny dels esquemes de classificació per a enregistraments sonors, lluny d'estar assentat, és un camp subjecte a canvis profunds i constants. La classificació de la 2a ed. del *Manuel du Discothécaire*, que substituï per nombres les lletres de la ed., s'ha pogut difondre arreu a les fonoteques públiques perquè, gairebé com la dels RILM Abstracts, té uns apartats del 00 al 09, perquè els apartats són amplis i perquè es dona carta de naturalesa a la música no culta (jazz, pop, rock...), que en el cas dels enregistraments sonors ocupa un percentatge en relació al total molt superior al de la música impresa o a la literatura musical.

Una mica més complexa és la classificació que utilitzen a les fonoteques públiques de París i que la Xarxa de Biblioteques Populares de la Diputació de Barcelona ha decidit de traduir, adaptar i publicar i que, juntament amb la de la Generalitat de Catalunya, utilitzen per a les seves seccions d'enregistraments sonors.

La seva virtut més gran és que respon a criteris eminentment pràctics, encara que això la limita lògicament a les biblioteques populars o fonoteques no gaire grans. S'organitza en els grans apartats següents:

0. Músiques tradicionals i nacionals
 1. Jazz i blues
 2. Rock
 3. Música clàssica (música culta de tradició occidental)
 4. Nous llenguatges musicals
 5. Música funcional. Vària
 6. Enregistraments no musicals
 7. Enregistraments per a infants.

A més de la volada que hi prenen jazz, blues i rock, que respon a la realitat del mercat, amb un marcat èmfasi en els intèrprets, permet, en canvi, l'organització de la música clàssica o culta pel nom del compositor, que és la manera més habitual de trobar-ho a les botigues de discs i, per tant, dóna una ordenació familiar als usuaris, per bé que no sigui del tot ortodoxa. També l'apartat 4 és un gran encert ja que la música culta de 1945 ençà està tractada com la clàssica en els aspectes, tendències o combinacions instrumentals que ho permeten, però se n'aparta en els terrenys en què no hi ha punts de contacte.

■ CLASSIFICACIONS UNIVERSALS

Els esquemes generals de classificació lògicament inclouen la música dins de la seva estructura. Aquests esquemes és difícil que tinguin en compte les diferents necessitats de classificació dels diferents tipus de documents.

Deixant de banda les que no tenen tradició d'ús entre nosaltres (*Colon Classification* de Ranganathan, les de Brown i Bliss, etc.), val a dir que no hi ha per on agafar, valgui l'expressió col·loquial, ni la CDU ni la DC de Dewey, sobretot si hom intenta d'incloure-hi els enregistraments sonors.

Que es continuïn aplicant en el camp de la música és ben bé per raó de la unitat de classificació amb les altres matèries, ja que ni l'una ni l'altra no responen satisfactòriament al tractament de la música a les biblioteques.

La CDU és un esquema antic i no té cap mena de previsió per a cap tipus de música no «seriosa». Només un apartat per a orquestres de ball o de jazz ens pot donar algun indicatiu de «modernitat» en el 785.16.

Pel que fa a la música tradicional, hi és tractada teòricament al 781.7 i després cal anar buscant els diferents tipus de músiques tradicionals en els llocs més insospitats, dins la música vocal en el 784.4 o en les subdivisions específiques en el .085.7.

Però fins acceptant que només l'apliquéssim a la tradició culta occidental, la CDU té seriosos desequilibris i incongruències, coneguts de tots els qui ens hi hem hagut de «barallar» alguna vegada en aquest terreny de la música. Si bé la música instrumental està prou ben organitzada a partir del repartiment de l'execució a 785/789, els apartats 782 a 784, música escènica, religiosa i vocal respectivament no tenen un criteri transparent ni fàcil d'aplicar. No se sap ben bé com denotar les edicions musicològiques, on posar les anàlisis musicals. Les subdivisions especials .03 per estils estan pensades per a les arts plàstiques i s'amotllen malament a la música.

L'aspecte més positiu enfront de la DC és la seva flexibilitat, que pot permetre una organització adequada a unes necessitats determinades, ja que l'ordre de citació no és prescriptiu i, per tant, pot decidir-se de forçar els mecanismes i ordenar la música, per exemple per formes musicals. En lloc de 786.2.082.2, sonates per a piano, només ens caldria de fer una inversió, 78.082.2:786.2.

L'organització de les subdivisions especials per .08, que inclou .089 per indicar el tipus de presentació de la música impresa, és un altre dels aspectes positius, encara que allarga força la signatura.

Per la seva banda, la DC és un sistema amb un ordre de citació més estricte fins ara i amb una dificultat molt acusada per indicar les diferències entre els diferents tipus de documents. L'organització responsable de les revisions de l'esquema, veient les grans deficiències del seu esquema, va demanar a un equip dirigit per Russell Sweeney i John Clews que fes una revisió del 780 Música i aquesta va ser publicada el 1980 com a proposta per a ser incorporada a la 20a edició. Aquesta ja ha aparegut recentment, però encara no n'he pogut tenir cap exemplar a les mans.

Aquesta *Proposed revision of 780 Music*, coneguda com a «Phoenix», reprèn en gran mesura l'estructura de la classificació d'Eric Coates per al *British Catalogue of Music*, però adaptada a un sistema de notació coherent amb l'esquema general de la DC. És la utilitzada des de l'any 1982 pel BCM.

La seva característica principal és que introdueix clarament les facetes dins del 780 i que recorre a la terminologia i la classificació científica dels instruments musicals feta per Hornbostel i Sachs i que avui és la generalment acceptada pels estudiosos.

Això no obstant, també és un esquema centrat en la música culta occidental i amb prou feines inclou en el 789, a més de les obres sobre compositors, les músiques tradicionals i el jazz.

Tots els esquemes de què hem parlat no preveuen explícitament un tractament conjunt de tots els diversos suports relacionats amb la documentació musical.

Per això m'ha semblat tan interessant la publicació recent de les taules abreujades d'un sistema presentat per Marie-Noëlle Chailley,⁶ bibliotecària del Conservatori Nacional Superior de Música de Lió. En la presentació d'aquestes taules, l'autora s'hi refereix com una classificació que preveu tot tipus de material, que pot acceptar extensions ulteriors en el camp de la música i que, per la seva notació decimal, pot ser compatible amb els sistemes enciclopèdics.

Ha estat utilitzada des de l'any 1973 a la Biblioteca Musical de *Radio-France* i, del 1981 ençà, en la biblioteca de lliure accés que ella dirigeix. Encara que és possible que deixi d'aplicar-se per haver de cedir a una unificació de sistemes, si es consolida l'acord de col·laboració entre les quatre biblioteques de música més importants de França, crec que és un sistema molt pensat, que ha demostrat la seva efectivitat en l'aplicació pràctica i que per això mereix ser conegut.

S'estructura de la següent manera:

⁶ MARIE-NOËLLE CHAILLEY: *Une proposition de classification décimale pour les besoins des bibliothèques musicales de type multimedia*. *Fontis Artis Musicae*, núm. 35/4, octubre-desembre 1988, p. 243-256.

.7/8	Música escènica
781/782	MÚSICA INSTRUMENTAL
781	Solos i duets
.1	Vent
.2	Cordes pinçades
.3	Arc
.4/8	Teclat
.9	Percussió
782.1/6	Música de cambra (més de 3)
782.7	Música orquestral
782.8	Obres concertants
782.9	PEDAGOGIA MUSICAL
782.98	MISCEL·LÀNIES
782.99	EDICIONS MONUMENTALS

Literatura musical (M)

783	REFERÈNCIES I FONTS
784	HISTÒRIA DE LA MÚSICA
785	ETNOMUSICOLOGIA. FOLKLORE (per països)
785.9	JAZZ, POP, ROCK...
786	VEU I INSTRUMENTS (història, tècnica, repertoris)
.1	Veu
.2/6	Instrumentes per famílies
.8	Instrumentes electrònics
787.1	EXECUCIÓ, INTERPRETACIÓ
.2	Notació
.3	Edició musicològica
787.4	TEORIA MUSICAL
787.5	PEDAGOGIA
788.1	MÚSICA I ALTRES ARTS
788.2	MÚSICA I ALTRES DISCIPLINES
788.3	MÚSICA I LITÚRGIES
789	BIOGRAFIA I CRÍTICA
	(les biografies individuals per ordre alfabètic i subdividides
	(1) Biografia
	(2) Escrits i correspondència
	(3) Anàlisis d'obres

Al final d'aquest esquema, dona el que considero una de les seves més grans troballes, una indicació per a l'ús per a tots els altres documents musicals:

Música impresa (PM)

780	MÚSICA VOCAL
.1/.46	Repertori profà
.51/.6	Repertori religiós

Enregistraments sonors

- MÚSICA CULTA, dita clàssica, de l'antiga a la contemporània
- ETNOMUSICOLOGIA I FOLKLORE

Mateixa classificació que els llibres sobre el tema (785)

- JAZZ, POP, ROCK, VARIETATS...

Mateixa classificació que els llibres (785.9)

- ANTOLOGIES

- * Si són per èpoques, mateixa classificació que la història de la música (784)
- * Si són per país, mateix que la història de la música per països (784.11)
- * Si són per instrument, mateixa que els llibres sobre instruments (786.2/.8)
- * Si són per temes, mateixa classificació que aquest tema (783/788)

- RECITALS

Per nom de l'intèrpret (789)

- VEU (entrevistes a músics, conferències...)

Per nom del músic (789), segons si se'n parla ((1)) o bé parla ((2)); vegeu BIOGRAFIA I CRÍTICA.

Resta de no-llibres

La mateixa classificació que els llibres sobre el tema (783 a 789)

Crec que aquesta classificació és realment un pas molt important en el camí de la reflexió del que ha de ser un tractament homogeni i uniforme de la documentació musical i, a l'espera de veure les possibilitats d'aplicació a tot tipus de material de l'apartat 780 Música de la 20a ed. de la DC, és una eina de treball valuosíssima per la seva simplicitat d'aplicació i perquè fóra un instrument molt a tenir en compte en l'estructuració d'una gran biblioteca musical que inclogués tot tipus de materials per al lliure accés, que realment Catalunya necessita.

■ RESUM

Les especials característiques de la música, junt amb la varietat de tipus de document que la tracten o la contenen, fan que encara no hi hagi una solució satisfactòria ni generalment aplicada en la seva classificació. Les classificacions existents, generals o específiques, no són prou adequades i, per això, s'hi donen solucions particulars, com la d'enregistraments sonors de les biblioteques-fonoteques de la Ville de París, de recent implantació a les biblioteques populars catalanes, i es fan propostes homogènies que tenen en compte tot tipus de material, com la del Conservatori Superior Nacional de Música de Lió.